

Møte mandag den 14. oktober 2013 kl. 10

President: Ole mic Thom messen

Dagsorden (nr. 5):

1. Finansministerens redegjørelse om regjeringens forslag til statsbudsjett og om nasjonalbudsjettet for 2014
2. Referat

Presidenten: Representantene Jørund Rytman og Ingrid Heggø, som har vært permittert, har igjen tatt sete.

Presidenten skal meddele at valget av medlemmer og varamedlemmer til valgkomiteen, som ble foretatt i Stortingets konstituerende møte tirsdag 8. oktober 2013, hadde som resultat at samtlige foreslåtte medlemmer og varamedlemmer ble valgt med 166 stemmer.

Presidenten vil senere innkalle valgkomiteen til dens første møte.

Statsråd Karl Eirik Schjøtt-Pedersen overbrakte 29 kgl. proposisjoner:

1. Endringer i utlendingsloven (behandling av omgjøringsanmodninger) (Prop. 180 L (2012–2013))
2. Endringer i utlendingsloven mv. (heving av strafferammen ved brudd på innreiseforbud) (Prop. 181 L (2012–2013))
3. Finansiering av prosjekt og tiltak på fv 714 Stokkhauget–Sunde i Sør-Trøndelag, trinn 1 (Prop. 182 S (2012–2013))
4. Endringer i straffegjennomføringsloven mv. (navneendring for Kriminalomsorgens sentrale forvaltning mv.) (Prop. 183 L (2012–2013))
5. Endringer i folketrygdloven (forenklinger i foreldrepengeordningen) (Prop. 184 L (2012–2013))
6. Endring i havressurslova (Prop. 185 L (2012–2013))
7. Samtykke til ratifikasjon av avtale om våpenhandel av 2. april 2013 (Prop. 186 S (2012–2013))
8. Endringer i lov om Innovasjon Norge (Prop. 187 L (2012–2013))
9. Endringer i finansieringsvirksomhetsloven og eiendomsmeglingsloven mv. (klagenemndbehandling, oppgjør av eiendomshandler mv.) (Prop. 188 L (2012–2013))
10. Endringer i statsbudsjettet 2013 under Olje- og energidepartementet (flommen på Østlandet mai 2013) (Prop. 189 S (2012–2013))
11. Samtykke til å sette i kraft en protokoll til endring av skatteavtalen av 4. oktober 1991 mellom Norge og Tyskland, undertegnet i Berlin 24. juni 2013 (Prop. 190 S (2012–2013))
12. Endringer i statsbudsjettet 2013 under Utenriksdepartementet (humanitær bistand til Syria, Sør-Sudan og området rundt de store sjøer i Afrika) (Prop. 191 S (2012–2013))
13. Endringer i statsbudsjettet 2013 under Fiskeri- og kystdepartementet og Landbruks- og matdepartementet (tiltakspakke for torskenæringa) (Prop. 192 S (2012–2013))

14. Lov om arbeidsskadeforsikring (Prop. 193 S (2012–2013))
15. Utbygging og finansiering av E134 på strekninga Seljord–Åmot i kommunane Seljord, Kviteseid, Tokke og Vinje i Telemark (Prop. 194 S (2012–2013))
16. Endringer i tinglysingsloven mv. (registrering av gjeld) (Prop. 195 L (2012–2013))
17. Endringer i spesialisthelsetjenesteloven (Avvikling av godkjenningsordningen for sykehus) (Prop. 196 L (2012–2013))
18. Delvis bompengefinansiering av Askøypakken i Hordaland (Prop. 197 S (2012–2013))
19. Endringer i forskotteringsloven, folketrygdloven og arbeidsmiljøloven (samleproposisjon hausten 2013) (Prop. 198 L (2012–2013))
20. Lov om tjenstepensjon (tjenstepensjonsloven) (Prop. 199 L (2012–2013))
21. Lov om stans i utbetalinga av offentlege ytingar og barnebidrag når ein av foreldra har bortført eit barn til utlandet (Prop. 200 L (2012–2013))
22. Utbygging og finansiering av E6 på strekninga Korgen–Bolna i Hemnes og Rana kommunar (E6 Helgeland nord) i Nordland (Prop. 201 S (2012–2013))
23. Endringer i lov om Statens pensjonskasse og enkelte andre lover (ny uførepensjonsordning) (Prop. 202 L (2012–2013))
24. Endringer i statsbudsjettet 2013 under Justis- og beredskapsdepartementet, Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet og Utenriksdepartementet (tilleggsbevilgning som følge av økt kvote for overføringsflyktninger) (Prop. 203 S (2012–2013))
25. Endringer i introduksjonsloven (personer med begrensninger i oppholdstillatelsen i påvente av dokumentert identitet) (Prop. 204 L (2012–2013))
26. Endringer i pengespilloven (endring av tippenøkkelen m.m.) (Prop. 205 L (2012–2013))
27. Endringer i opplæringslova og privatskolelova (gratis kulturskoletilbud) (Prop. 206 L (2012–2013))
28. Endringer i statsbudsjettet 2013 under Forsvarsdepartementet (den særskilte kompensasjonsordning for veteraner med psykiske belastningsskader som følge av deltakelse i internasjonale operasjoner) (Prop. 207 S (2012–2013))
29. Endringer i statsbudsjettet 2013 under Helse- og omsorgsdepartementet (bevilgning til TV-aksjonen for 2013) (Prop. 208 S (2012–2013)) (når det gjelder denne, se under Referat)

Presidenten: Representanten Lise Christoffersen vil fremsette et representantforslag.

Lise Christoffersen (A) [10:05:24]: Det er viktig at vi får unnagjort en del store saker i begynnelsen av dette stortinget, så på vegne av stortingsrepresentantene Martin Kolberg, Torgeir Micaelsen og meg selv har jeg gleden av å legge fram et representantforslag om ny bestemmelse i lov om flagging på kommunenes offentlige bygninger, om flaggstenger. For å pirre nysgjerrigheten litt: Dette handler om toppfotball, og så kan vi komme tilbake til det igjen senere.

Presidenten: Det gjør vi helt sikkert, og vi ser alle sammen frem til at vi får gjort det viktigste først.

Forslaget vil bli behandlet på reglementsmessig måte.

Statsråd Sigbjørn Johnsen overbrakte 1 kgl. Proposisjon, om statsbudsjettet for budsjettåret 2014.

Sak nr. 1 [10:06:17]

Finansministerens redegjørelse om regjeringens forslag til statsbudsjett og om nasjonalbudsjettet for 2014

Statsråd Sigbjørn Johnsen [10:07:03]: Norsk økonomi er i god stand. Vi har Europas laveste ledighet. Veksten er høyere enn i landene rundt oss, og yrkesdeltagelsen er høy. Statsfinansene er sterke, og bankene våre blir mer solide. Vi bor i et land preget av rettferdighet og mangfold.

Rundt oss ser vi et Europa som fortsatt er preget av økonomisk krise. Statsgjelden når nye, høye nivåer, og i mange land er den økonomiske aktiviteten fortsatt lavere enn i 2008. Nesten 27 millioner mennesker er nå arbeidsledige i Europa. Bak tallene er det mennesker som har mistet tryggheten og fått livet snudd opp ned. Innsparinger og høy ledighet vil prege Europa i mange år framover.

I løpet av de siste fire årene har jeg besøkt flere land i Europa og møtt mennesker som kjenner nedturen på kroppen. Sterkest har møtene med arbeidsledig ungdom vært – ungdom som har fortalt meg at det er vanskelig å ha håp og drømmer om framtiden, at de har mistet tilliten til politikere og viktige institusjoner i samfunnet.

For å bevare verdighet og menneskelighet må folk ha mulighet til å ha drømmer om framtiden. Det er kjernen i økonomisk politikk, og det er det politikken bør handle om. Den skal bygge tillit og trygge rammer rundt folks liv. Derfor vil det store prosjektet alltid være arbeid, velferd og rettferdighet – at vi skal yte etter evne og få etter behov, at de verdier vi skal dele, må skapes. I en slik sammenheng er ingenting viktigere enn resultatet av felles arbeid.

Statsbudsjettet for 2014 er et budsjett for arbeid, verdiskaping, velferd og frihet. Budsjett handler om mer enn bevilgninger og enkeltposter. Det handler om den hverdagen folk møter i barnehagen, på skolen og på jobben, om møtet med sykehus og sykehjem når helsa svikter, om å legge til rette for at alle kan delta i arbeidslivet. Det handler om klima, fattigdom og de store globale utfordringene, om ansvaret vårt for kommende generasjoner. Økonomisk politikk handler om folks liv.

Dette statsbudsjettet er blitt til i en tid der vi står overfor viktige økonomiske veivalg. Utviklingen i fastlandsøkonomien gir god vekst i inntektene til fellesskapet. Oljeinntektene gir oss i tillegg en handlefrihet få andre land har. Inntektene fra olje og gass er høye i en periode nå, men vil gradvis bli mindre. Aldringen av befolkningen vil etter hvert gi oss store utfordringer i offentlige budsjetter. Forpliktelsene staten har til framtidige pensjonister, stiger markert. Handlefriheten vi har i dag, må derfor forvaltes

klokt, og da må vi ikke sette over styr de gode resultatene i fastlandsøkonomien.

I 2001 fikk vi handlingsregelen. Den hjelper oss med å skille bruken av oljeinntekter fra den årlige opptjeningen av oljeinntekter. Det gjør at vi gradvis kan bruke mer, men samtidig spare til pensjon og omsorg i framtiden. Slik slipper vi å sende store regninger til dem som kommer etter oss.

Forslaget til statsbudsjett for 2014 er godt tilpasset situasjonen i norsk økonomi. Innfasingen av inntekter fra Pensjonsfondet fortsetter i samme takt som den har gjort det siste tiåret. Bruken av oljeinntekter ligger godt under forventet avkastning på 4 pst. av fondet.

Pengebruk utover vårt forlag vil øke presset på konkurranseutsatte næringer og finansiell stabilitet. Det vil redusere handlingsrommet til å møte økonomiske tilbakeslag og spise av inntektene til kommende generasjoner. Et taktskifte i innfasingen ville ha brutt med en ansvarlig linje, som er å bygge opp under en stabil utvikling i norsk økonomi.

Budsjettet for 2014 bidrar òg til at vi kan ha reserverer for å møte uforutsette hendelser i framtiden. Den gunstige utviklingen vi har hatt, kan raskt snu. Mye av det som påvirker norsk økonomi, kan vi i liten eller ingen grad styre selv. Det gjelder prisene på viktige varer som vi selger til utlandet, og avkastningen på våre felles sparemidler. Det gjelder utviklingen i internasjonale finansmarkeder og i viktige markeder for norsk eksport.

Det vi kan gjøre, er å holde orden i eget hus. Det er vårt viktigste forsvarsverk mot økonomisk uro, og da må vi legge opp politikken deretter. Da legger vi grunnlaget for tilliten til Norge og til norsk økonomi. Å bygge tillit tar tid, men den kan forsvinne over natten.

Statsbudsjettet forteller om et land med en sterk økonomi, orden i statens finanser og penger på bok. Jeg har òg lagt fram statsbudsjettet i tider der situasjonen var en helt annen. For vel 20 år siden var norsk økonomi i store vanskeligheter. Ledigheten var høy, og vi hadde underskudd i statsbudsjettet selv etter at oljeinntektene var regnet med. Det var ikke uvanlig å betale 15 pst. i renter på boliglån. Boligprisene hadde falt dramatisk i løpet av kort tid, bankene var i ferd med å gå over ende, og tusenvis av mennesker hadde havnet i gjeldskrise. Oljefondet, som ble opprettet i 1990, hadde så langt ikke fått en eneste krone inn på kontoen.

Krisen på slutten av 1980-tallet og inn på 1990-tallet fikk store følger for økonomien, for bedrifter og for enkeltmennesker. Samtidig lærte vi noe om hvordan vi kan forebygge lignende kriser, og jeg vil nevne tre slike lærdommer. For det første handler det om evnen til å håndtere store og midlertidige inntekter uten å ødelegge for framtiden. Oljevirksohmheten gir Norge store muligheter. Inntektene fra olje og gass er høye, men kortvarige, og de svinger mye fra år til år. For rask bruk av slike inntekter gir kortvarig glede. Etterpå kommer krevende tilpasninger i økonomien når inntektene faller. Det må vi unngå. Vi må også passe på at inntekter fra ressurser som ikke er fornybare, kommer hele befolkningen til gode – også våre barn og barnebarn.

På 1980-tallet ble oljeinntektene stort sett tatt fort-

løpende inn i økonomien. Det ga stor sårbarhet da tidene skiftet, oljeprisene falt og renten i Norge steg til et høyt nivå.

I dag gir handlingsregelen og Statens pensjonsfond oss et bedre grunnlag for å løse slike utfordringer. Inntektene fra olje og gass blir i sin helhet satt på bok i Statens pensjonsfond utland. Fra år til år kan vi bruke den forventede renteavkastningen av fondet, men slik at vi tar hensyn til situasjonen i norsk økonomi. Denne måten å bruke oljepenger på har tjent Norge godt, og den er blitt lagt merke til internasjonalt. Handlingsregelen bidrar til en stabil utvikling i norsk økonomi og høy tillit til norsk økonomisk politikk.

Et land som har mye penger, må ha politikere som evner å sette grenser for seg selv. Selv ikke vi har råd til alt hver gang nye krav, problemer og utfordringer blir brakt på bane. Alle regninger må betales, enten i dag eller i årene som kommer. Derfor må vi være åpne om hvor mye penger vi bruker. Det er ikke mulig å bokføre seg vekk fra utgiftene. Vi må ha mot og evne til å prioritere det som er viktigst innenfor ansvarlige budsjettrammer.

Den andre lærdommen fra krisen på 1990-tallet er behovet for å ha solide banker og en god offentlig regulering av finansmarkedet. Bankene og finansmarkedene skal løse viktige samfunnsoppgaver som å formidle betalinger, lån og sparing. De skal også omfordele risiko. Oppgavene må tas vare på på en god måte både når det går opp og når det går ned.

På 1980-tallet økte utlånene kraftig. Bankhåndverket sto til stryk. Regulering og tilsyn sviktet. Gjeld og boligpriser økte raskt, men utviklingen var ikke bærekraftig. Når pilene pekte nedover, fikk bankene store problemer. Bedrifter og folk flest ble rammet. Banker som får problemer, kan koste samfunnet dyrt. Når bankene svikter, ser vi det igjen i produksjon og sysselsetting. Vi får en vond sirkel. I 1991 måtte staten redde bankene for å hindre at de gikk over ende.

Finanskrisen har minnet oss om lærdommer fra vår egen hjemlige historie. Bankhåndverket i Norge er mye bedre nå enn på 1980-tallet. Vi må fortsette arbeidet for solide banker og bygge reserver i gode tider. Det skal heller ikke herske noen tvil om bankenes eget ansvar for sine samfunnsoppgaver. Vi må ikke bare lære av historien, vi må omsette lærdommen til god økonomisk politikk og god atferd.

Den tredje lærdommen fra krisen er vår evne til samarbeid. I 1995 ble jeg bedt om å holde et foredrag for kollegene mine i EU. Jeg skulle snakke om inntektspolitisk samarbeid og hvordan vi brukte dette for å gjenreise norsk økonomi. Vi kalte dette samarbeidet på 1990-tallet «solidaritetsalternativet». Da jeg var ferdig, fikk jeg følgende hjertesukk fra min nederlandske kollega: «Mr. Minister, you must be talking about paradise.»

Samarbeidet mellom partene i arbeidslivet har øgt tjent Norge godt. Det står sentralt i den norske modellen. Her går det en lang linje fra verkstedoverenskomsten i 1907, via arbeidslivets «grunnlov» – hovedavtalen av 1935 – og fram til i dag. Det er dette som «lager låta» i den norske velferdsmodellen.

Vi må ta vare på og styrke det inntektspolitiske samarbeidet og den rollen som konkurranseutsatte bedrifter skal ha i lønnsoppgjøret. Selv etter fallet i verdien av krona i det siste, er kostnadsnivået i Norge langt høyere enn hos våre handelspartnere. Om prisene på norsk eksport skulle falle, vil det kreve det beste av samarbeid for å få kostnadene ned på et bærekraftig nivå.

Mange vil kanskje si at det er oljen og de store naturressursene som har gjort Norge sterkt, men det som virkelig gjør Norge sterkt, er vår evne til samarbeid og fellesskap. Vi er blitt sterke fordi vi løser de store oppgavene sammen, heller enn hver for oss. Vi bygger landet sammen.

Det som skjedde under vår egen økonomiske krise, og det som skjer rundt oss i Europa i dag, har gjort og gjør et sterkt og varig inntrykk. Vi må ta lærdommene med oss for å demme opp for nye kriser. Å skape trygge økonomiske rammer rundt folks liv er – som jeg har sagt – en av de aller, aller viktigste oppgavene for politikken.

Det er nå fem år siden den internasjonale finanskrisen brøt ut. Den har fått veldig alvorlige virkninger. Riktignok har finansmarkedene ute bedret seg, men utviklingen i produksjon og sysselsetting henger etter, særlig i Europa. Arbeidsledigheten i euroområdet er på hele 12 pst. Heldigvis er det tegn til at utviklingen kan være i ferd med å snu. Arbeidsledigheten har sluttet å øke, og det er utsikter til at euroområdet kan få ny vekst i aktiviteten i 2014. Men krisen er ikke over før ledigheten går ned og sysselsettingen går opp.

I USA ser vi òg en bedring. Produksjonen er på vei opp, og ledigheten går ned. Men en stram finanspolitikk bidrar til å dempe veksten, og uenigheten vi nå ser i Kongressen, skaper stor usikkerhet om veien videre.

I Kina og flere framvoksende økonomier er veksten fortsatt mye sterkere enn i de tradisjonelle industrilandene. Veksten er likevel lavere enn det vi har sett de siste årene. Et tilbakeslag i disse landene kan få stor betydning for prisen på olje og andre viktige varer som Norge eksporterer. Samlet sett ligger det an til svak vekst i produksjonen hos Norges handelspartnere i 2013, men noe nærmere det normale neste år. Situasjonen er mer robust enn på flere år, selv om det fortsatt er risiko for en svakere utvikling.

Forholdene i norsk økonomi skiller seg tydelig fra situasjonen hos våre handelspartnere. Norsk økonomi vokser i år og neste år om lag som gjennomsnittet for de siste 40 årene. Økningen i boligpriser og gjeld har kommet ned fra høye nivåer. Sysselsettingen fortsetter å vokse. Ledigheten er klart under det historiske gjennomsnittet. Høy sysselsetting og lav ledighet er et av de viktigste tegnene på at det går godt i landet vårt. Prisene på mange av våre viktigste eksportprodukter er fortsatt høye og bidrar til et historisk godt bytteforhold mot utlandet.

Den økonomiske politikken har bidratt til de gode resultatene i norsk økonomi. Finanspolitikken gir en bærekraftig bruk av oljeinntekter. Renten brukes for å holde inflasjonen lav og stabil og er vår første forsvarslinje mot svingninger i produksjon og sysselsetting.

Inntektspolitikken og arbeid for finansiell stabilitet er også viktig. Dette er et rammeverk vi kan være stolte av.

Sterk lønnsvekst over flere år har gitt oss god velstand,

men også et høyt kostnadsnivå. Det er en stor felles utfordring. Kostnadsnivået gjør oss sårbare, særlig dersom vi får et betydelig fall i oljeprisen. Det siste året har vi sett flere eksempler på at norske bedrifter taper for utenlandske konkurrenter i kampen om oppdrag. Boligpriser og husholdningenes gjeld har kommet opp på et høyt nivå. Situasjonen tilsier at vi må være varsomme med bruken av oljeinntekter i 2014.

Forslaget til statsbudsjett innebærer en innfasing i norsk økonomi av midler fra Pensjonsfondet på linje med gjennomsnittet for de årene handlingsregelen har virket. Bruken av oljepenger i 2014 vil tilsvare 2,9 pst. av kapitalen i Statens pensjonsfond utland. Det er på samme nivå som i 2011, men litt lavere enn de to siste årene. I kroner innebærer dette en bruk av oljeinntekter på 135 mrd. kr. Det er 54 mrd. kr under banen for 4 pst. forventet avkastning fra fondet. Slik må det være når veksten i norsk økonomi er nær det normale, samtidig som kapitalen i fondet stiger raskt.

Etter at denne regjeringen tok over høsten 2005, er det bare i 2009 at bruken av midler fra fondet har vært høyere enn forventet avkastning på 4 pst., slik vi nå vurderer tallene. Den høye bruken av oljeinntekter i 2009 skyldtes kraftige tiltak mot finanskrisen for å dempe virkningen på produksjon, sysselsetting og ledighet.

De siste årene har det kommet mange gode nyheter: De underliggende skatteinntektene har blitt høyere. Noen utgifter har blitt lavere enn budsjettet. Pensjonsfondet har økt kraftig på grunn av god avkastning og høye priser på olje og gass. I 2013 har også en svakere krone bidratt til å øke fondsverdien i norske kroner. En svakere kronekurs gir likevel ikke fondet økt internasjonal kjøpekraft.

Framtiden er usikker. Den gode utviklingen vi har hatt de siste årene kan raskt snu. Derfor er det viktig at vi bygger opp reserver for å kunne møte dårlige tider. Andre land har erfart at budsjettet kan bli kraftig svekket ved et økonomisk tilbakeslag. Avstanden til 4 pst.-banen er i en slik sammenheng ikke spesielt stor.

Innenfor rammene av en ansvarlig økonomisk politikk fortsetter vi å satse på de store oppgavene. Vi styrker fellesskapsløsninger innenfor helse, omsorg og kunnskap. Vi tar et krafttak for samferdsel og legger til rette for verdiskapning i hele landet. Gjennom sterk satsing på utdanning og forskning investerer vi i vår framtidige arbeidskraft.

En sterk kommuneøkonomi er en forutsetning for et godt velferdstilbud for Norges innbyggere. Barnehager, skole, helsetjenester, pleie- og omsorgstjenester og barnevern er viktige velferdsgoder som kommunene har ansvaret for. For 2014 legger vi opp til en reell vekst i kommunesektorens samlede inntekter på 7,7 mrd. kr. Av disse er 5,2 mrd. kr såkalte frie inntekter.

Sykdom og behov for omsorg vil vi alle møte. Vi kommer til å trenge den tryggheten som et godt helse- og omsorgstilbud kan gi. Vi tilfører helseforetakene om lag 2 mrd. kr ekstra til pasientbehandling i 2014. Det gjør at pasientbehandlingen kan økes med opp mot 2,3 pst. neste år.

Eldreomsorgen skal være tilpasset behovet hos den enkelte. Kommunene har siden 2005 fått styrket pleie- og

omsorgstilbudet med mer enn 24 000 årsverk. I budsjettet for 2014 legges det til rette for tilskudd til 2 000 heldøgns omsorgsplasser.

Alle barn trenger fellesskapets omsorg i tillegg til det ansvaret vi som foreldre har. Barnehagene har fått et kraftig løft under denne regjeringen. 62 000 flere barn har fått plass i barnehage siden 2005, og 98 pst. av barna har nå erfaring fra barnehage før skolestart. Satsingen fortsetter neste år med opptrapping mot to barnehageopptak i året og en ytterligere reduksjon av foreldrebetalingen. Prisen på en barnehageplass er med dette reelt redusert med 35 pst. siden 2005, og vi når det målet om betaling for barnehageplass som vi satte oss i 2005.

Noen barn trenger fellesskapets omsorg mer enn andre. Vi fortsetter derfor å styrke barnevernet, både på kommunalt og statlig nivå. Alle barn har rett til å vokse opp i trygge omgivelser.

Innenfor samferdsel har vi fått til et taktskifte i utbyggingen siden 2005, og i dette budsjettet trapper vi det videre opp. Siden 2005 har bevilgningene til vei og jernbane økt reelt med om lag 20 mrd. kr i året, hvis vi tar med forslagene for 2014. Det tilsvarer en realvekst på 90 pst. Vi har mer enn oppfylt rammen for Nasjonal transportplan. Satsingen har gitt store resultater. Siden 2005 vil om lag 1 000 km riksvei og om lag 100 km jernbane være åpnet, under bygging eller igangsatt. Veiene har blitt tryggere, og antallet drepte i trafikken går ned.

Regjeringen fortsetter å investere i kunnskap, bl.a. med en samlet bevilgning til forskning og utvikling på 29 mrd. kr. Fra 2005 gir dette en reell vekst på i alt 34 pst. Norge er blant de landene i OECD som har den høyeste forskningsinnsatsen per innbygger, som er finansiert av det offentlige.

Vi styrker arbeidet med samfunnssikkerhet og beredskap. Vi fortsetter vår satsing på miljø og klima. Vi har løftet bistanden til 1 pst. av nasjonalinntekten og viderefører dette høye nivået også i 2014.

Vi oppfyller Kulturløftet, og vi fortsetter å fornye statlige tjenester og forenkle for næringslivet.

Norge har et velfungerende skattesystem som bringer inn mer enn 1 200 mrd. kr til fellesskapet. Brede og riktige skattegrunnlag er ryggraden i skattesystemet. Nye fradragsordninger i skattesystemet vil svekke dette grunnlaget. Skattesystemet fremmer omfordeling, likebehandling og vekstevnen i økonomien. Skatter og avgifter skal også bidra til rettferdig fordeling og bedre miljø.

I skatte- og avgiftsopplegget for 2014 blir skattene holdt på 2004-nivå, i tråd med skatteløftet. Samtidig viderefører vi arbeidet for et bedre og mer rettferdig skattesystem.

Regjeringen følger opp vekstpakken for næringslivet, som ble varslet i vår, ved å sette ned skattesatsen for selskap og personlig næringsdrivende. Tiltaket vil bedre konkurranseevnen, fremme lønnsomheten og styrke investeringer i fastlandsbedriftene. For å gjøre det norske skattegrunnlaget mer robust innføres det begrensninger i fradraget for gjeldsrenter mellom nærstående selskaper, og dette reduserer bl.a. muligheten for skatteplanlegging for multinasjonale selskaper.

Klimaendringene er en av vår tids aller største utfordringer. FNs klimapanel anslår i sin rapport at det er 95 pst. sannsynlighet for at menneskelig aktivitet påvirker klimaet på jorden. Regjeringen har ført en aktiv klimapolitikk hjemme og ute. Utslippene av klimagasser i Norge går nå ned. På noen områder er resultatene særlig sterke. Utslippene fra nye biler er redusert med 30 pst. siden 2005. I dette budsjettet løfter vi klimapolitikken ytterligere. Vi styrker klimafondet. Vi øker flere CO₂-avgifter. Bilavgiftene endres slik at de legger enda sterkere vekt på miljø.

Vi fortsetter arbeidet med å forbedre formuesskatten og gjøre den mer rettferdig. Siden 2005 er verdsettingen av bl.a. bolig endret slik at skattegrunnlaget skal være bredere og mer i tråd med markedsverdiene. Personer med de største formuene må betale en større del av formuesskatten enn før. Samtidig er de med lavest formue skjermet. Vi har økt bunnfradraget i formuesskatten fra 151 000 kr i 2005 til 1 mill. kr i forslaget for 2014. Med dette vil andelen av skattyterne som betaler formuesskatt, være mer enn halvert siden 2005.

Vi forbedrer også arveavgiften. Fribeløpet i arveavgiften var 250 000 kr i 2005. Vi økte fribeløpet i 2009 og foreslår at det i 2014 økes ytterligere, til 1 mill. kr. Samtidig forenkler vi satsene. Forslaget for 2014 betyr at to av tre som før ville betalt arveavgift, nå vil være fritatt for denne avgiften.

Vår evne til å holde folk i arbeid er det viktigste grunnlaget for velferdssamfunnet. Det skal lønne seg å arbeide. Flere endringer i skatte- og trygdesystemet de siste årene har støttet opp om arbeidslinja. Regjeringen foreslår nå å skattlegge overgangsstonaden for enslige forsørgere som lønn og fjerne skattekasse 2 for ektepar. Forslagene vil styrke arbeidslinja og bidra til likestilling og integrering.

Vi må ha finansmarkeder som fungerer godt, som fremmer soliditet, likviditet og god atferd i bankene. Vi omsetter lærdommene fra finanskrisen og vår egen historie i god økonomisk politikk.

Lovendringer om nye og gradvis høyere kapitalkrav for norske banker trådte i kraft 1. juli i år. Regler for opplegget med såkalt motsyklisk kapitalbuffer ble fastsatt 4. oktober i år. En slik buffer skal forebygge at bankenes utlånspraksis forsterker svingninger i økonomien. Norges Bank vil gi råd om nivået på motsyklisk buffer når den neste rapporten om pengepolitikken legges fram i desember. I går fastsatte Finansdepartementet regler for beregning av risikovekter på boliglån for banker.

Solide banker handler også om trygghet – trygghet for lån og trygghet for sparepenger. Reguleringer handler om å forebygge nye kriser. Et godt og robust regelverk er et konkurransefortrinn for banknæringen, særlig i nedgangstider. Mer solide banker får lavere innlånskostnader og lavere krav til avkastning på egenkapitalen. Dette vil tjene både bankenes eiere og bankenes kunder, så vel som norsk økonomi. Den utryggheten og usikkerheten vi hadde tidlig på 1990-tallet, unner jeg ingen å oppleve på nytt.

Regjeringen kan vise til gode resultater i norsk økonomi de siste årene. Aldri tidligere har så mange vært i arbeid. Over 350 000 nye jobber har kommet til siden 2005, de aller fleste i næringslivet. Ledigheten er lavere enn i

noen av EU-landene og godt under vårt eget gjennomsnitt for de siste 25 årene.

Vi har styrt norsk økonomi trygt gjennom det største tilbakeslaget siden andre verdenskrig. Mens mange land sliter, er produksjonen i vår fastlandsøkonomi godt over nivået i 2008. Veksten siden 2005 er på hele 20 pst.

Norge er ikke bare et av de rikeste, men også blant de likeste landene i verden. Høy sysselsetting, lav ledighet og små lønnsforskjeller er viktige grunner til at inntektene er jevnt fordelt. Som mange andre land har Norge hatt en tendens til økende inntektsulikhet de siste tiårene. Hos oss stoppet denne tendensen opp i perioden etter 2005. Forskjellene er også små fordi vi velger å løse de store oppgavene i fellesskap. Dette gjelder ikke minst trygd, helse, omsorg, skole og barnehager. Regjeringen har styrket og utviklet fellesskapsløsningene. Norge er på alle måter et godt land å bo i. Derfor må vi ikke være oss selv nok, men evne å sette vår situasjon inn i en større sammenheng.

Økonomisk politikk handler også om å satse på framtiden. Regjeringen har prioritert arbeidet med å styrke vekstkraften i norsk økonomi. Vi har investert i veg, jernbane, bygg og utstyr. Vi har investert i vår viktigste ressurs – arbeidskraften – gjennom å styrke utdanning, forskning og gode helsetjenester. Vi må ta vare på disse gode resultatene for norsk økonomi. Det stiller krav til de politiske valgene vi tar i dag og i årene framover.

I 1946 ble det født flere barn i Norge enn noe annet år i vår historie – av forståelige grunner. Fødselstallene var særlig høye de første årene etter krigen, men holdt seg godt oppe utover 1950- og 1960-tallet.

Vi som er født i disse årene, har opplevd en velstandsreise uten sidestykke i norsk og internasjonal historie. Vi har så uendelig mye å være takknemlig for. Den takknemligheten må vi bære med oss i det vi gjør for at neste og kommende generasjoner skal ha det like bra. Det er det det handler om.

Fra i år starter for alvor veksten i eldre over 67 år. Antallet eldre vil dobles de neste tiårene. Levealderen øker raskt, takket være bedre helse og medisinsk framgang. Dette er et tydelig tegn på at Norge er et godt land å bo i. Eldre mennesker er verdifulle og har mye å gi på mange områder – erfaring, kunnskap og en vilje til å bidra som vi kommer til å trenge i årene framover. De som har lagt grunnlaget for det samfunnet vi har i dag, skal også ha en god alderdom, slik de også bidro til at deres foreldre fikk en god alderdom. Kontrakten mellom generasjonene er å stille opp for hverandre gjennom livsløpet. Dette fellesskapet er ryggraden i velferden.

Det at det blir flere eldre i befolkningen, betyr at det er flere som trenger samfunnets velferd. I perspektivmeldingen som regjeringen la fram i vinter, viste vi at de offentlige finansene vil stå overfor store utfordringer framover. Inntektene fra olje og gass hjelper oss et godt stykke på vei, men det er ikke nok. For å møte utfordringen må vi arbeide mer i fellesskap og holde sparingen oppe.

Den aldersgruppen jeg tilhører, har kommet godt ut. Framover vil pensjonistene få sterkere politisk innflytelse, rett og slett fordi det blir flere av oss. Men vi har lite å tjene på en konflikt mellom de eldre og yngre generasjoner om hvordan framtidens velferd skal betales. Vi må møte utford-

ringene i fellesskap og fordele byrdene og pliktene mellom generasjonene. Dette er hovedgrunnen til at politikken i dag må ha et lengre utsyn enn til neste år og neste valg.

Skal vi lykkes, må vi forvalte oljeformuen på en langsiktig måte. Gjennom handlingsregelen har vi bygd en solid grunnmur for styringen av den «store» økonomien. Vi må styrke og vedlikeholde denne grunnmuren – ikke rive den ned. Skal vi lykkes, må lav arbeidsledighet og høy deltakelse i arbeidslivet være våre viktigste mål. Det er ikke penger og maskinressurser som er de viktigste begrensingene for framgang, men at vi har nok arbeidskraft og god nok arbeidskraft.

Under halvparten av norske kvinner deltok i det betalte arbeidslivet tidlig på 1970-tallet. I løpet av få tiår har andelen yrkesaktive kvinner økt til nærmere 70 pst. Det har gitt kvinner økte muligheter i samfunnet og større selvstendighet. Det har løftet inntektene. Vi har klart å skape bedre fordeling av rettigheter og plikter mellom kvinner og menn. Vi har blitt et mer likestilt og bedre samfunn.

Arbeid til alle er grunnfjellet i den økonomiske politikken. Arbeid gir trygghet. Arbeid gir den enkelte økonomisk selvstendighet. Ingenting er mer kraftfullt for å bekjempe forskjeller og skape et inkluderende samfunn enn å få folk i jobb. Arbeidsinnsatsen er også grunnlaget for velferdssamfunnet. Derfor må vi ha et arbeidsliv som legger til rette for at flest mulig kan delta. Når flere er i jobb, blir vi alle rikere. Det handler om å skape økonomiske muligheter sammen og bygge felles verdier.

Samfunnsmaskinen er et puslespill av alle de små hjulene som driver det store. Derfor er det så viktig at vi ser hverandre, og at vi setter pris på alle de som får dette landet til å fungere i fellesskap – at vi synger sangene om folks liv og ikke bare tar deres innsats for gitt.

Hans Børli sier det slik:

«Dere i dongery,

dere vil jeg synte om.

Dere med det store tålmod

og hender som ble harde

av tunge tak.

Dere som går ut i gryet,

dere vil jeg synte om.

Dere som bygger i betong

og lokker kornsus fram av jord

som tidde i årtusener.

Dere som løser maskinenes hestekrefter,

feller trær i skogene,

pløyer havenes plogmark

med blinkende baugers stål.

Dere med de unevnte navn,

dere vil jeg synte om.

(...)

Dere med det harde handslag,

dere vil jeg synte om.

(...)

Tro meg, brødre –

min ømmeste sang,

min varmeste tanke

gir jeg dere.»

Politikken er på mange måter en «evighetsmaskin». Politikken blir aldri ferdig, og vi blir aldri ferdig med politikken. De enkle løsningene finnes ofte bare i talemåter. Samfunnet står ikke stille – det endres fordi behov endres, og fordi mennesker endres. Når en kø blir borte, kommer en ny. Når noen krav blir innfridd, kommer nye krav. Det er slik vi har bygd landet tidligere. Vi har aldri blitt ferdig, og vi blir heller aldri ferdig. Hver generasjon har sine utfordringer, og vi må finne løsninger i fellesskap. Vår fremste oppgave blir å legge til rette for at de kan ta sine valg – ut fra sine ønsker, behov og mål.

Norge er et rikt land fordi vi har lagt vekt på å bli rike sammen, og ikke hver for oss.

Norge er også et land hvor vi stoler på hverandre og tiliten mellom mennesker er høy. Hvem du er, og hvor du kommer fra, betyr langt mindre for hva du blir, enn i de fleste andre land vi sammenligner oss med.

Velstand, velferd og verdier henger tett sammen. Det handler om rettferdig fordeling, om rettigheter og plikter, om å bygge bruer mellom mennesker og kulturer. Det handler om fellesskap. Det handler om det økonomiske, økologiske og menneskelige livsgrunnlaget. Fellesskap gir trygghet, og det gir oss stor frihet. Dette er ingen gammelmodig tanke, men det er en idé som bærer over tid og mellom generasjoner.

Økonomisk politikk handler om de lange linjene og ikke bare om størrelsen på neste års bevilgninger. Kapittel og poster på statsbudsjettet, bevilgninger og skatter – ja, selveste handlingsregelen – er ikke målet. Det er redskaper for å nå målet.

For meg handler politikk om trygghet, tillit og medmenneskelighet – om respekt for hverandre og om folks verdighet, om evnen til å ta vare på hverandre på tvers av generasjonene og at vi er der for hverandre – at vi er hverandres nødvendighet.

Dette er menneskelige verdier vi skal bygge videre på. Å bygge verdier er noe mer og noe annet enn å bygge rikdom. Vi skal ikke bare ha penger på bok. Vi skal også ha verdier på bok.

Presidenten: Så sant, så sant. Vi skal ha verdier på bok.

Presidenten vil foreslå at finansministerens redegjørelse om regjeringens forslag til statsbudsjett og om nasjonalbudsjettet for 2014 legges ut for behandling i et senere møte. Ingen innvendinger har kommet til dette forslaget. – Det anses vedtatt.

Sak n r. 2 [10:44:02]

Referat

1. (4) Den Norske Nobelkomité meddeler at Nobels fredspris for 2013 er tildelt Organisasjonen for forbud mot kjemiske våpen (OPCW)
Enst.: Vedlegges protokollen

2. (5) Endringer i statsbudsjettet 2013 under Helse- og omsorgsdepartementet (bevilgning til TV-aksjonen for 2013) (Prop. 208 S (2012–2013))

Enst.: Behandles etter forretningsordenen § 39 annet ledd bokstav c

Presidenten: Statsminister Jens Stoltenberg har bedt om ordet for å gi Stortinget en meddelelse.

Statsminister Jens Stoltenberg [10:45:18]: Stortingsvalget 9. september og den etterfølgende avtalen mellom Venstre, Kristelig Folkeparti, Fremskrittspartiet og Høyre ga som resultat at det foreligger et parlamentarisk grunnlag for en ny regjering bestående av Høyre og Fremskrittspartiet. Jeg vil derfor i statsråd i dag legge fram søknad om avskjed for regjeringen.

Jeg vil råde Hans Majestet Kongen til å henvende seg til lederen for Høyre, Erna Solberg, da hun er statsministerkandidat for Høyre og Fremskrittspartiet, som er beredt til å danne regjering sammen.

Presidenten: Presidenten vil takke statsministeren for meddelelsen.

Så vil presidenten før møtet heves, be om Stortingets tilslutning til å fravike § 35 tredje ledd i Stortingets forretningsorden, slik at han gis fullmakt til å foreta de nødvendige endringer av programmet for inneværende uke som måtte følge av det forestående regjeringsskiftet. Ingen innvendinger har kommet til dette. – Det anses vedtatt.

Dermed er dagens kart ferdigbehandlet. Forlanger noen ordet før møtet heves? – Møtet er hevet.

Møtet hevet kl. 10.47.
